

Η μεταφυσική της απελπισίας

Τα πάθη των ανθρώπων στο Μεξικό

ΧΟΥΑΝ ΡΟΥΛΦΟ
Ο κάμπος στις φλόγες
 μετ.: Είρη Γιαννοπούλου
 εκδ. Πατάκη

Της **ΚΑΤΕΡΙΝΑΣ ΣΧΙΝΑ**

Ο Μποντλέρ έλεγε πως ένα καλλιτεχνικό όραμα είναι «πάντα διπλό, παρ' ότι η εντύπωση που παράγει είναι μία». Ο αφορισμός αποτυπώνεται θαυμάσια στον διφυή κόσμο της συλλογής του Ρούλφο «Ο κάμπος στις φλόγες» και στο μυθιστόρημά του «Πέδρο Πάραμο», όπου το καθετί συμβαδίζει με το αντίθετό του: ζωή και θάνατος, Κόλαση και Παράδεισος, ψευδαισθήση και απογοήτευση, έρωτας και μίσος, πραγματικότητα και εξωπραγματικό, ναι και όχι - διαλεκτικά αντίθετα που προϋποθέτουν το ένα το άλλο και περιορίζουν το ένα το άλλο: η ένταση που παράγεται απ' αυτή τη συνύπαρξη είναι αφόρητη. Κι όμως παρά, ή ίσως εξαιτίας αυτής της έντασης των διπλών, το αποτέλεσμα είναι τρομερά συνεκτικό, όπως θα το 'θελε ο Μποντλέρ.

Ξαναδιαβάζουμε τον «Κάμπο στις φλόγες» του Χουάν Ρούλφο στη νέα του μετάφραση από την Εφη Γιαννοπούλου, τριάντα ολόκληρα χρόνια από την πρώτη του έκδοση στα ελληνικά, σε μετάφραση Φίλιππου Δρακονταειδή, από τις εκδόσεις «Κέδρος». Η εντύπωση είναι το ίδιο βίαιη, το ίδιο σαρωτική: ερημιά, ζηρασία, άνθρωποι μόνοι, παραδομένοι στα πάθη τους. Λέξεις που θαρρείς και βγαίνουν με το τσιγκέλι, από ένα παράδοξο αίσθημα οικονομίας, από απέχθεια για το περιττό, ή απλά από εξουθένωση, από την αφόρητη αγωνία που γεννάει η προσπάθεια για επιβίωση σε ένα καταραμένο τόπο. Έχουμε χάσει από καιρό την επιθυμία να μιλάμε, λέει ένας από τους αφηγητές των ιστοριών που συμπεριλαμβάνονται στον «Κάμπο».

Τι είναι λοιπόν αυτές οι ιστορίες; Είναι μικρά, λιτά αφηγήματα, που μιλάνε για τις δύσκολες σχέσεις πατέρων και γιών, για τη διάχυτη βία, για το σύστημα των κασίκε (των ιδιοκτητών γης που ορίζουν και επιβάλλουν τον δικό τους νόμο), για τη διαφθορά του κλήρου αλλά και για την αγιότητα κάποιων

ανόνομων παπάδων, για το φορτίο της ενοχής και του θανάτου. Είναι στιγμιότυπα φτώχειας και εξαθλίωσης, στέρξης και απελπισίας, άγριων ενστικτών και τυφλών αναγκών. Είναι ιστορίες που ανατρέπουν τη γραμμική διαδοχή του χρόνου, έτσι καθώς συγχέουν πραγματικότητα και ανάμνηση, παρελθόν και παρόν με τους ήρωές τους να μετεωρίζονται σ' ένα χώρο άδειο από μέλλον, λες κι ονειρεύονται, λες και υπονοβατούν. Και ταυτόχρονα είναι ιστορίες που επιβεβαιώνουν τη ζωτική ορμή, ακόμα και μέσα από την άκρατη βία, ακόμα και μέσα από το έγκλημα.

Γραφή συμπαγής, ξερή, θαρρείς

Ιστορίες που ανατρέπουν τη γραμμική διαδοχή του χρόνου και ταυτόχρονα επιβεβαιώνουν τη ζωτική ορμή.

καψαλισμένη από τον ήλιο που χτυπάει ανελέητα ανθρώπους και τόπους, η γραφή του Ρούλφο παράγει μια αλόκοπη ποίηση, που η Εφη Γιαννοπούλου, επιστρατεύοντας ένα γήινο, κατ' εξοχήν προφορικό ιδίωμα, κατόρθωσε να αποδώσει θαυμάσια στη γλώσσα μας. Με τη δωρική της καθαρότητα, η γραφίδα του Ρούλφο ενεργοποιεί μια δύναμη χωρίς προηγούμενο με την ακρίβειά της, επιτυγχάνει την άκρατη πυκνότητα. Απαισιόδοξη ως εκεί που δεν παίρνει, τανύοντας το αρνητικό, φτάνει στο άλλο άκρο, εκεί όπου ενοικούν μονάχα θετικότητες: η ζωή, ο έρωτας, η συμπόνια, η ελπίδα. Και παρότι το Μεξικό και η οδυνηρή ιστορία του είναι πάντα παρόν, τα αφηγήματά του δεν είναι ιστορικά, δεν είναι κοινωνικά, δεν είναι στρατευμένα: αντλώντας από την απελπισμένη ομορφιά των αρχαίων τραγωδιών, αποδίδοντας σε κάθε χαρακτήρα μιαν αρχαιτυπική απλότητα, ο Ρούλφο ξεδιπλώνει τα αξεδίψαστα πάθη των ανθρώπων σαν ραψωδός του ελάχιστου και καταφέρνει με τα ταπεινά υλικά του τοπικού να μιλήσει για το οικουμενικό, για τις πληγές, την οδύνη και τη χαρά της ύπαρξης.